

Reducing Economic Impact of COVID-19 Pandemic from Accounting Entity Perspective

Katarína Máziková¹, Renáta Antalová²

¹University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatic, Department of Accounting and Auditing
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, Slovak Republic
E-mail: katarina.mazikova@euba.sk,

²University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatic, Department of Accounting and Auditing
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, Slovak Republic
E-mail: renata.antalova@euba.sk

Abstract: *The coronavirus crisis loads huge challenges on businesses. It can be assumed that many companies will suffer significant losses in the current accounting period, which can easily end in liquidation of these companies. It is unpredictable how long this crisis will last. The aim of the paper was to propose solutions for various types of immediate economic and social assistance for accounting entities affected by the pandemic and to examine from an accounting point of view the possibility of preparing the entities themselves for similar crises in the future from an accounting point of view.*

Keywords: *coronavirus crisis, accounting entity, fund, provisions*

JEL codes: M 40, M 41

1 Úvod / Introduction

V súčasnosti podnikateľské subjekty zaznamenali množstvo problémov v súvislosti s pandémiou koronavírusu, ktorá sa stala celosvetovým problémom. Každá krajina sa snaží po ekonomickej stránke s týmto problémom vysporiadať v závislosti od výkonnosti svojej ekonomiky a možností vyplývajúcich z členstva v hospodársko-politických zoskupeniach.

V rámci Európskej únie má najviac zdrojov a najprepracovanejší systém opatrení v boji s koronakrízou Nemecko ako štvrtá najvýkonnejšia ekonomika sveta. Po skúsenostiach z obdobia recesie z roku 2008 zostavilo Nemecko v čase koronakrízy najväčší balík finančnej pomoci svojim spolkovým krajinám v histórii. Na základe neho predpokladá stabilizovanie hospodárstva, mobilizáciu finančných prostriedkov pre firmy, živnostníkov i zamestnancov. „Ochranný štít pre Nemecko“ v súvislosti s pandémiou počíta aj so zosilnením systému zdravotníctva. Opatrenia štátu sa týkajú ekonomickej a sociálnej oblasti (Caliendo – Fedorets - Preuss, et al., 2018).

Okamžitá pomoc (50 miliárd eur) v **ekonomickej oblasti** je adresovaná malým prevádzkam na dobu troch mesiacov, zamestnávajúcich maximálne desať zamestnancov, príspevkom na úhradu nákladov spojených s nájmom. Vláda sa vytvorením fondu stabilizácie hospodárstva (500 miliárd eur) zaviazala spoločnosti podporovať v oblasti získavania cudzích zdrojov, a to formou garancií, ručení, refinancovaní už uzavretých programov v rámci KfW - Kreditnej banky pre obnovu, prípadne upevnením vlastných zdrojov podnikov vstupom štátu do nich (822 miliárd eur). Do ekonomickej oblasti možno zaradiť aj opatrenia týkajúce sa daní. Ako podpora spotreby bola znížená základná sadzba dane z pridanej hodnoty o tri percentá a znížená sadzba dane o dve percentá, predbežne od 1.7.2020 do 31.12.2020. Zamestnávateľia môžu svojim zamestnancom vyplatiť v roku 2020 bonusy a prémie za ich prácu do presne stanovenej výšky nezdanenú. Povinnosti subjektov voči štátu z titulu daní sa odkladajú, resp. zmierňujú, naopak plnenie štátu voči týmto subjektom by malo byť urýchlené (BMF-Monatsbericht, 2020).

V súvislosti s opatreniami štátu počas krízy v **sociálnej oblasti** je často uvádzaný pojem Kurzarbeit. Vo všeobecnosti umožňuje dočasné zníženie normálneho pracovného času i odmeny za prácu z dôvodu hospodárskych prekážok v práci. Význam redukcie dĺžky

normálneho pracovného času spočíva v dočasnej redukcii mzdových nákladov pre zamestnávateľa so súčasným zachovaním pracovných miest, pričom podnikom, ktoré spĺňajú stanovené kritériá sa táto pomoc môže poskytnúť spätne od 1.3.2020. Zamestnancom sa vypláca v závislosti od toho, či sú bezdetní alebo majú deti percentuálny podiel z čistej mzdy. Výška tohoto podielu sa zvyšuje od 60 % až do 87 % čistej mzdy v stanovených časových intervaloch až po dobu 12 mesiacov. Po dobu 6 mesiacov je zabezpečená ochrana nájomcov bytov, ďalej náhrada straty príjmov pre rodičov, ktorí v dôsledku uzatvorenia škôl a škôlok ostali s deťmi doma (7,5 miliardy) (BMF-Monatsbericht, 2020).

K podobným pomocným opatreniam sa zaviazali pristúpiť aj vlády ďalších členských štátov Európskej únie. Napríklad Rakúsko sa v rámci 38 miliardového „ochranného štítu“ zaviazalo obzvlášť postihnutým podnikom poskytnúť, v období troch po sebe idúcich mesiacov, príspevky na úhradu fixných nákladov, resp. náhradu za tovar podliehajúci skaze. Výška príspevku je odstupňovaná v závislosti od percenta poklesu obratu až do výšky 75 % oprávnených fixných nákladov (Dias - Joyce - Postel-Vinay - Xu, 2020).

Na Slovensku bolo v období karantény potrebné zmeniť a upraviť čerpanie nemocenskej dávky a ošetrovného. V oblasti daní, sociálnych a zdravotných odvodov sa riešilo zjednodušenie administratívnych úkonov a odklad povinných úhrad na zlepšenie peňažných tokov účtovných jednotiek. Ako nástroj na udržanie pracovných miest sa zaviedol príspevok na mzdu zamestnanca tým zamestnávateľom, ktorí museli svoje prevádzky zatvoriť na základe rozhodnutia štátu, ďalej príspevok na náhradu straty príjmu zo samostatnej zárobkovej činnosti, atď. V apríli 2020 bol vládou schválený aj inštitút tzv. Kurzarbeit.

Na osobitnom zasadnutí Európskej rady 17. - 21. júla 2020 sa lídri EÚ dohodli na ozdravnom balíku a rozpočte sedemročnom rozpočte 2021 - 2027, ktorý pomôže Európsku úniu znovu vybudovať po pandémie a podporí investície do ekologických a digitálnych prechodov vo výške 1,824 bilióna eur. Balík tvorí viacročný finančný rámec (VFR) v hodnote 1 074 miliárd EUR a fond na oživenie hospodárstva (NGEU) v sume 750 miliárd eur, z čoho 390 miliárd eur má byť z grantov a 360 miliárd eur z pôžičiek. (ER, 2020).

Slovensko bude mať k dispozícii z doterajšieho programového obdobia nevyčerpaných osem miliárd eur, z balíka fondu obnovy 7,5 miliardy eur a zo sedemročného rozpočtu EÚ na roky 2021 - 2027 dostane 18,6 miliardy eur. Z fondu obnovy ešte môže Slovensko čerpať pôžičky do výšky 6,8 miliardy eur a vlastné spolufinancovanie projektov je naplánované vo výške 2,9 miliardy eur. (TS, 2020)

Opatrenia vlád jednotlivých štátov Európskej únie na podporu vlastných národných ekonomík oslabených koronakrízou vyčíslené v miliardách eur a prostriedky schválené vo fonde na oživenie hospodárstva vo výške ďalších miliárd eur sa môžu nateraz javiť ako dostatočné.

Cieľom príspevku bolo navrhnúť riešenia pre rôzne druhy okamžitej ekonomickej i sociálnej pomoci štátu subjektom postihnutým v období pandémie, zvýrazniť obrovský objem prostriedkov, ktoré sa budú vynakladať na oživenie ekonomiky a preskúmať z účtovného hľadiska možnosti prípravy samotných účtovných jednotiek na podobné krízy v budúcnosti, za predpokladu legislatívnej podpory štátu.

2 Metodológia a zdrojové údaje / Methodology and Data

Z vedeckých metód sme použili najmä metódu analýzy a komparácie, a to pri štúdiu dopadov koronakrízy na rôzne subjekty, najmä v postavení zamestnávateľov i zamestnancov ale aj skúmaní reálnej pomoci vybraných štátov najmä vlastnému podnikateľskému sektoru. Východiskom boli opatrenia nemeckej a rakúskej vlády, vzhľadom na najväčší rozsah pomoci a pozitívne skúsenosti uvedených štátov s podobnými formami pomoci z minulosti. Medzi najvýznamnejšie považujeme opatrenia na udržanie pracovných miest.

Pri skúmaní súčasného stavu riešenej problematiky, ale hlavne aj z pohľadu prípravy účtovných jednotiek na už očakávané možné „pandémie“ sme vychádzali z právnych

predpisov upravujúcich danú problematiku a odborných článkov, ktoré s danou témou súvisia.

3 Výsledky a diskusia / Results and Discussion

Dnes už vieme, že je potrebné sa na základe získaných skúseností pripraviť aj v oblasti podnikateľskej činnosti, ako jednej z najvýznamnejších súčastí ekonomiky našej krajiny na prípadné ďalšie podobné riziká (Pakšiová – Kubaščíková, 2014). V súvislosti s pandemiou koronavírusu sa otvorilo množstvo problémov, ktoré sa v účtovných jednotkách týkali vysporiadania pohľadávok a záväzkov, nakoľko sa činnosť väčšiny podnikov výrazne obmedzila. Najväčší problém ale vidíme v najdôležitejšej súčasti každého procesu, a tou je ľudský faktor. Mnohé obmedzenia boli v prvom rade zamerané na znižovanie resp. nevyplácanie miezd zamestnancov a ich následné prepúšťanie. Otázkou teda je ako sa pripraviť (Juhászová – Užík, 2014) aj keď si uvedomujeme, že na druhej strane mnohé podnikateľské subjekty dnes bojujú s obrovskými finančnými problémami a snahou „prežiť“ toto ťažké obdobie. Musíme si uvedomiť, že taká rozsiahla finančná podpora jednak zo strany štátu a jednak zo zdrojov Európskej únie aká je k dispozícii v súčasnosti, nemusí byť k dispozícii v budúcnosti.

Podľa nášho názoru by bolo vhodné aby sa účtovné jednotky, akonáhle sa budú schopné vrátiť k pôvodnej podnikateľskej činnosti, pripravili na možné, v budúcnosti „očakávané riziká a straty“ v súvislosti so šírením ochorenia v globálnom, či lokálnom rozsahu.

Kedže opatrnosť – ako rozumný odhad krokov, ktoré majú zabrániť prenášaniam rizík a strát do budúcnosti, je v účtovníctve podstatou základnej všeobecne uznávanej účtovnej zásady – zásady opatrnosti (Šlosárová et al., 2011) a podľa § 19 ods. 1 postupov účtovania pre podnikateľov sa na základe zásady opatrnosti na riziká a straty tvoria rezervy, jednou z možností, by bola pre účtovné jednotky tvorba rezervy. Pri tvorbe a použití rezerv na očakávané riziká v súvislosti s „pandémiou“ je potrebné vziať do úvahy nasledujúce východiská:

Rezervy sú podľa § 26 ods. 5 zákona o účtovníctve definované ako záväzky s neistým časovým vymedzením alebo výškou. Pre rezervy je charakteristické, že vecný obsah, teda účel ich tvorby a použitia je známy (nesmú sa vytvárať bezúčelové rezervy), časové vymedzenie môže byť isté alebo neisté a výška môže byť istá (ocení sa menovitou hodnotou záväzku) alebo neistá (stanoví sa odhadom). Pri stanovení výšky rezervy odhadom môže účtovná jednotka vychádzať z uzatvorených zmlúv, rozpočtov, prepočtov, skúseností a poistno-matematických metód (napr. pri tvorbe rezerv na vyplácanie odchodného) a hodnota týchto rezerv sa upravuje na ich hodnotu v čase účtovania a vykazovania. Oceňovanie rezerv v účtovníctve a v účtovnej závierke na základe dostupných informácií odhadom neznamená zníženie vierohodnosti uvádzaných súm (Podmanická, 2014), avšak ak účtovná jednotka zistí nové skutočnosti musí upraviť pôvodne odhadované sumy. Výška rezervy sa môže posúdiť a stanoviť individuálne alebo paušálne, ak sa rezerva viaže k veľkému množstvu nákladov rovnakého druhu. Slovenská právna úprava účtovníctva rozlišuje z časového hľadiska rezervy krátkodobé a dlhodobé. (Sklenka – Šlosárová – Hornická – Blahušiaková, 2016).

Postupy účtovania pre podnikateľov v § 19 ods. 7 konkretizujú v bodoch a) až x) vecný obsah tvorby rezerv (účel), ktorý vyplýva:

- z povinností stanovených všeobecne záväznými právnymi predpismi alebo
- z uzavretých zmlúv alebo
- z dobrovoľného rozhodnutia účtovnej jednotky.

Rezervy vymedzené postupmi účtovania pre podnikateľov v § 19, podľa účelu na ktorý sa tvoria, možno rozlíšiť aj podľa toho, či sa pri ich účtovaní uplatňuje súvahový alebo výsledkový princíp.

Súčasný zákon o dani z príjmov v § 20 ods. 9 uznáva tvorbu rezervy účtovanú ako náklad za daňový výdavok v bodoch a) až f). Ďalej daňovo uznáva náklady na ktoré sa viaže čerpanie rezervy v § 19, hoci jej tvorbu ako daňový výdavok neuznáva.

Pretože účtovná jednotka nesmie tvoriť a ani účtovať o žiadnej rezerve v rozpore s ustanoveniami zákona o účtovníctve a postupov účtovania, navrhujeme aby bola možnosť tvorby rezervy na účel vysporiadania záväzkov počas pandémie zakotvená v legislatíve. Dlhodobá rezerva by sa podľa nášho názoru mala vytvoriť vo výške trojnásobku priemerných mesačných prevádzkových nákladov vyčíslených z vnútroorganizačného účtovníctva. Rezerva by mala byť vytvorená na ťarchu nákladov, ktoré by mali byť aj daňovo uznaným výdavkom. Do účtovného rozvrhu by si mohla účtovná jednotka vložiť nový účet napr. 454 - Rezerva na zabezpečenie.

Z vlastných zdrojov by bolo vhodné použiť novovytvorený fond zo zisku, ktorý by sa tvoril vo výške stanoveného percenta z účtovného zisku a čerpal by sa v období krízového obdobia, napr. pandémie. Účtovná jednotka by si do účtovného rozvrhu mohla doplniť účet napr. 424 - Zabezpečovací fond. Bolo by potrebné mať výšku fondu resp. rezervy krytú aj peňažnými prostriedkami. Dividendy by sa vyplácali až po doplnení fondu resp. vytvorenej rezervy.

Záver / Conclusions

V príspevku sme chceli poukázať na súčasné problémy, ktoré vznikli v súvislosti s pandemiou Covid – 19. Spomínaná problematika sa týka veľkého počtu krajín, ale každá krajina má vytvorené iné podmienky ako sa s touto vážnou problematikou vysporiadať, na čo sme sa snažili aj v príspevku poukázať. Uvádzame pomoc Európskej únie svojim členom ako aj pomoc dvoch vyspelých krajín osobitne Nemecka a Rakúska svojim podnikateľským subjektom. Musíme si uvedomiť, že pomoc je poskytnutá hlavne štátom, bankami, ale aj inými inštitúciami v dvoch oblastiach a to v ekonomickej oblasti a v sociálnej oblasti. V príspevku sme sa zaoberali skúmaním na možnosť opakujúcej sa pandémie, ale z pohľadu účtovnej jednotky. Je potrebná príprava aj účtovných a daňových predpisov, ktoré by mali pomôcť prekonať vážnu situáciu pre podnikateľské subjekty a to hlavne so zameraním na zamestnancov. Zvyšovanie nezamestnanosti len súčasnú ekonomickú situáciu zhoršuje, aj keď je predpoklad, že po čase podnikateľské subjekty budú hľadať nových zamestnancov na základe výberových konaní, preškolení, čím im v súvislosti s hľadaním nových zamestnancov môžu stúpať náklady. Bolo by preto možno výhodnejšie aj keď za iných podmienok viac u nás využiť „KURZARBEIT“. Navrhujeme, aby štát z daňového hľadiska podporil účtovné jednotky pri tvorbe dlhodobej rezervy ako daňovo uznaný náklad na už „očakávanú pandémiu“. Podnikatelia by mali uprednostniť aj tvorbu vlastných zdrojov – fondu zo zisku, ktorý by sa čerpal v období pandémie. Bolo by vhodné doplniť prípadné novelizácie či už v oblasti účtovníctva, daní alebo pracovno právnych vzťahov a odvodových povinností, uzákoníť ich k 1.1. a nie počas účtovného kalendárneho obdobia.

Literárne zdroje a iné odkazy / References

- BMF-Monatsbericht (2020). Schlaglicht Corona-Hilfen: Mit aller Kraft gegen die Corona-Krise - Schutzschild für Deutschland. Retrieved from: <https://www.bundesfinanzministerium.de/Monatsberichte/2020/04/Inhalte/Kapitel-2b-Schlaglicht/2b-Mit-aller-Kraft-gegen-Corona-Krise.html>
- ER (2020). Závery Európskej rady, 17. – 21. júla 2020. Retrieved from: <https://www.consilium.europa.eu/media/45135/210720-euco-final-conclusions-sk.pdf>
- Juhászová, Z. - Užík, J. (2014). Zákutia úpravy účtovníctva na Slovensku. In Marketing manažment, obchod a sociálne aspekty podnikania. Medzinárodná vedecká konferencia. Marketing manažment, obchod a sociálne aspekty podnikania : zborník recenzovaných príspevkov z 2. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie : Košice, 23. - 24. október 2014 [elektronický zdroj]. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, s. 181-185
- Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. 23 054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva.

Pakšiová, R. - Kubaščíková, Z. (2014). Risks of company's non-realised profits distribution. In Managing and Modelling of Financial Risks. international scientific conference. Managing and Modelling of Financial Risks: 7th International Scientific Conference: 8th-9th September 2014 Ostrava, Czech Republic : proceedings. - Ostrava : VŠB - Technical University of Ostrava, p. 598-605.

Podmanická, M. (2014). Verný a pravdivý obraz a legislatívne požiadavky na jeho dosiahnutie vo svetle súčasných vývojových tendencií finančného účtovníctva. In Účetnictví a auditing v procesu světové harmonizace. Mezinárodní vědecká konference. *Účetnictví a auditing v procesu světové harmonizace : sborník zo [14.] mezinárodní vědecké konference : Brno, 3. - 5. září 2014.* - Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica

Sklenka, M. - Šlosárová, A. - Hornická, R. - Blahušiaková, M. (2016). Účtovníctvo podnikateľských subjektov II, 1st ed. Bratislava: Wolters Kluwer.

Šlosárová, A. et al. (2011). Účtovníctvo, 1st ed. Bratislava: Iura Edition.

Dias, MC. - Joyce, R. - Postel-Vinay, F. - ; Xu, XW. (2020). The Challenges for Labour Market Policy during the COVID-19 Pandemic. FISCAL STUDIES, volume: 41, Issue: 2, Pages: 371-382

Caliendo, M. - Fedorets, A. - Preuss, M. et al. (2018). The short-run employment effects of the German minimum wage reform. LABOUR ECONOMICS Volume: 53 Pages: 46-62

TS (2020). I. Matovič: V nasledujúcich rokoch bude mať Slovensko z EÚ viac ako 40 mld. Eur. Retrieved from: <https://www.vlada.gov.sk//i-matovic-v-nasledujucich-rokoch-bude-mat-slovensko-z-eu-viac-ako-40-mld-eur/>

Zákon č. 431/2002 Z.z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.